

tellectus quoddam lumen spirituale infusum ad cognitionem dei in creaturis. Differt autem a dono sapientie, quia sapientia est cognitio per gustum. Est enim quoddam lumen sub quo vel in quo videntur et gustantur diuina per experimentum. Unde sapientia prout est donum est proprie gustus dei in donis suis. Intellectus autem non est per gustum sed potius est lumen quoddam datum a deo ad cognitionem dei in creaturis illis in quibus resultat deus per gratiam. Vel in illis in quibus habet resultat per gratiam et gloriam. Unde intellectus est donum quo gratuite cognoscimus dispositioes celestium, per eas quibus tendimus in deum sic disponentem.

De septimo dono spiritus sancti sapientie, et quid sit.

Denique de dono sapientie dicendum est. Et quoniam ex superius dictis in parte patet quod sit, et qualiter se habet ad donum scientie et ad donum intellectus, ideo sufficit hic ponere eius notificationem. Secundum autem Augustinum sic definit. Sapientia est cognitio rerum diuinarum. Item ex littera. in. li. sententiarum. Sapientia ad solium eterne veritatis contemplationem, et delectationem pertinet, ipsaque tantum creator conspiciuntur et quod semper incommutabiliter manet quod deus est. Breuiter sic definitur. Sapientia est donum spiritus et certitudie eternorum, mentem reficiens. Que definitio dicit operationem eius propriam, que est mentem per gustum reficere, quod sonat nomen eius Sapientia enim a sapore dicta est.

Quo per septem

dona spiritus sancti, excluduntur septem vicia capitalia. **U**ltimo dicendum est, quomodo qualiter per septem dona excluduntur septem peccata capitalia. Et sciendum est quod timor quia per eum quis se deprimat, ne super alium se extollat, excludit superbiam que super alios se extollit. Pietas que sibi illatas remittit iniurias, excludit iram que vindicari querit. Scientia que mentem illuminat, euacuat inuidiam, que mentem excecatur. Fortitudo que excellit in arduis, pellit accidiam, que torpet in imis. Consilium quod docet pro transitorio et non mercari, remouet auariciam que in terrenis et pro terrenis tantum querit negociari. Intellectus quo vere delectamur in bonis

spiritualibus, excludit gulam, que vane et misere delectatur in carnalibus. Sapientia per quam pure delectamur in deo extirpat luxuriam, qua quis impudice in suo misero corpore delectatur.

ExPLICIT TRACTATUS SEPTIMI HUIUS COMPENDII DE SEPTIMIS DONIS SPIRITUS SANCTI.

Incipit tractatus septimus de octo beatitudinibus et earum explanatione.

Hinc breuiter restat aliquid de octo beatitudinibus dicere. Et primo quid dicatur beatitudo, scilicet an ipsa virtus, an id quod promittitur, ut gratia exempli respectu eius quod dicitur christus. Beati paupes spiritu, quoniam ipsorum est regnum celorum, an beatitudo sit ipsa paupertas vel promissio regni. Qualiter se habeat ad dona et ad virtutes. Quare ultime beatitudini idem premium reddatur sicut prime. Deinde de quibus beatitudine in se quid est et qualiter et cum quo dono conuenit et cui vicio capitali contrarietur.

Quid dicatur beatitudo, scilicet ipsa virtus vel id quod promittitur.

Sciendum est autem quod beatitudo duplex est scilicet vite et patrie. Beatitudo autem vite consistit in perfectione euacuatione vniuersae miserie, scilicet culpe et ad euentiam, et quod ad occasiones. An quod iste virtutes de quibus infra euacuantur culpa et culpe occasiones, disponuntur ad beatitudinem patrie, ideo dici potest et dicuntur beatitudines patrie, ideo dici potest et dicuntur beatitudines patrie, ideo dici potest et dicuntur beatitudines patrie. Et isto modo dicuntur proprie beatitudines prima per dictas virtutes in mentem. Sic est illud, ipsorum est regnum celorum. Vel illud ipsi saturabuntur, etc. Et sic varia ratio et consideratio poteris dicere quod virtutes ille sunt beatitudines. Et quod si prima eis commendentur beatitudines sunt

Qualiter se habeant beatitudines ad dona et ad virtutes.

Qualiter autem se habeant iste beatitudines ad dona et ad virtutes, hoc scito quod secundum glossam

Compendiū theologie

sup isto passu Math. v. p virtutes ad dona/ et p dona ad beatitudines puenitur. Unde virtutes/ dicūt in icū opatiōis bone z euacuatiōem culpe quo ad essentiam. Dona autē dicunt bonū z expeditū progressum. quia donū/ expeditū reddit actū virtutis vt expedit opetur. Beatitudines autē dicunt cōsummationes siue terminū quaten⁹ in via haberi potest. ita vt omnē culpā euacuet z omnē culpe delectatiōem. Et bonū delectabiliter opetur quantū facere possibile est viatori. Et ideo dicūtur iste beatitudines/ virtutes purgati animi. Quia scz animā purgant/ vltima purgatione viatori possibili.

Quare vltimē beatitudinē

idē redditur premiū sicut prime. Et autē beatitudinē idem premiū reddit quod z priē sed nō eadem ratōne. Quia regnū celoz duo in se cōprehendit. scilicet exaltatiōem z abundantiam. In beatitudinē autē que pma ponit/ que est paupertas spūs ē summa rez abdicatio siue abiectō z ideo pmittit ei regnū inquantū dicit abundantiam. In beatitudine vero que vltima ponit/ que est psecutiōem pati propter iusticiā. est summa deiectō z ideo pmittit ei regnū inquantū nominat exaltatiōem. Unde quāvis regnū celoz omnibus beatitudinib⁹ debeat. istis tamē solum pmittitur. quia p quandā appropriatiōem istis magis debetur.

De beatitudinib⁹

in speciali. Et cum quo dono cōueniant. Et primo de prima:

Nunc attendendū est ad aliquam singularē determinationē. Prima igitur virtus seu beatitudo est paupertas spiritus que adaptat dono timoris. Et expellit supbiā cui contrariat eo qd paupertas spiritus/ vera hūilitas sit. Huic beatitudinē in premiū pmittitur regnū celozum. Et nota qd paupertas hic dicit abdicatio temporalū fm rem z fm voluntatē. Quia cū beatitudines pfectā dicant peccati exclusionē. tam quo ad peccati essentia qz quo ad peccati occasionē. cum abdicatio solū fm voluntatē/ nō sit euacuatio pfecta occasionis peccati. quia est alia vtilior que magis occasio

nē peccati euacuat/ scz illa que est fm rem z fm voluntatē. patet qd illa prima est p priē beatitudo.

De secunda

Secunda virtus seu beatitudo est mititas siue mansuetudo qd cōgruit dono pietatis z expellit iram. qz mitis est quē ira vel rancor nō afficit. Cui respondet in premiū possessio terre viuentiū.

De tertia

Tertia virtus seu beatitudo est luctus/ qui est dolor animi caritate iformatus qd facit cognoscere miserā propriā z lacrimabilem pntis vite statū z delectatiōem future glorie que sufficiens causa luct⁹ sunt. quē dolorē inducit sciētie donū. Qui enī addit sciētia istā scz addit z dolorē. Cui pro pmo respondet eterna consolatio in qua absterget deus omnē lacrimā ab oculis sanctorū. Et iam nō erit ampl⁹ neqz luctus neqz clamor. Et hec euacuat inuidiam que dolet de bono alieno z letatur de malo. hec autē beatitudo ecōuerso. Et quāvis luct⁹ ipse miseria quedā videat cōgrue tamē beatitudo ppter sibi annexā dulcedinē dicit/ eo vt dicit Grego. dulciores sunt lacrimae penitentiū qz delictie regū. Et August. li. cōfessio. Surrebāt lacrimae z bene mihi erat cum illis.

De quarta

Quarta virtus seu beatitudo est esuries z sitis iusticie/ que dono fortitudinis adaptat. qd est in sustinendis piculis p iusticia z fide. Que expellit tediū boni hoc est acedia. Cui rñdet p pmo etna saturitas.

De quinta

Quinta virtus seu beatitudo ē misericordia. Que appropriatur dono cōsiliū. qd docet alijs dimittere minora/ vt nobis dimittat maiora. vel pferre terrena vt obtineam⁹ celestia. Hec expellit auariciā cuius ppiū est cōgregare z non remittere vel pferre. Premiū autē huic beatitudinē rñdēs est cōsecratio misericordie.

De sexta

Sexta virtus seu beatitudo est mundicia cordis. cui conuenit donum intellectus qui est cogitatio celestium oculorum cordis mundans et illuminans. Hac eliminatur gula que corrumpit et excecatur cor. Unde Dicitur quarto Fornicatio et uinum et ebrietas aufert cor. Premium huic beatitudini respondens est uisio dei.

De septima.

Septima virtus seu beatitudo est pax seu esse pacificum. Cui respondet donum sapientie que est delectari in deo que est pax nostra. Hec repellit luxuriam que animam non pacificat sed vagam reddit et instabilem. Cui correspondet premium esse filium dei.

De octaua.

Octaua virtus seu beatitudo que est pati persecutionem propter iustitiam clarificat et ostendit quoddam factum. habens respectum ad singula precedentia. Et per quod omnes alie beatitudines ab ultima usque ad primam probantur si vere sunt. Unde Gregorius. Qualis unusquisque apud se lateat illata promelia probat. Et hinc est quod beatitudo ipsi facto per premium respondens quod idem est cum premio per beatitudinem promissio redire dicitur ad caput tanquam circulus perficiens et omnes beatitudines ambiens et comprehendens. De virtutes seu beatitudines tanguntur *Matth. v. Beati pauperes spiritu quoniam ipsoz ed regnum celorum. etc.*

Unde accipitur numerus seu sufficiencia beatitudinum.

Ratum vero beatitudinum numerus et sufficiencia secundum integritatem perfectionis hominis accipitur. Ad perfectionis autem integritatem requiruntur tria. scilicet recessus a malo perfectus seu progressus in bono. et perfectus statim in optimo. Sane respectu primi malum procedit aut ex tumore superbie. aut ex rancore malicie. uel ex languore libidinis seu concupiscentie. Contra que tria sunt seu sumuntur prime beatitudines scilicet paupertas spiritus contra malum tumoris superbie. Oritas contra malum rancoris malicie. Lucrus contra malum languoris libidinis seu concupiscentie.

Respectu uero secundi perfectus seu progressus in bono attendit circa diuinam imitationem que est duplex secundum duas vias que intendi potest scilicet misericordiam et ueritatem. De quibus in psalmo. Uniuersa uia domini misericordia et ueritas. Et secundum has duas vias sumuntur due alie beatitudines. scilicet respectu ueritatis esuriet iusticie. et respectu misericordie affectus misericordie. Respectu autem tertii perfectus statim in optimo attendit in duobus scilicet in limpida cognitione et in tranquilla affectioe. Et secundum hoc sumuntur due alie ultime beatitudines. scilicet respectu limpide cognitionis mundicia cordis ad deum uidentium. Et respectu tranquille affectiois. pax mensis ad deum perfecte fruendum. Et aduerte quod sicut in enumeratione donorum iuxta quod supra tractatu de donis declaratum est. est ordo quidam artificialis quo primo loco ponuntur et enumerantur digniora. ita in enumeratione beatitudinum est ordo quidam naturalis quo digniores ultimo loco ponuntur.

Et supradictis colligitur quod habitus uirtutum cardinalium principaliter disponunt ad exercitium uite actiue. Habitus uero donorum maxime disponunt ad actus uite contemplatiue. Habitus autem beatitudinum disponunt ad perfectionem utrorumque.

Finis tractatus precedentis.

Incipit tractatus

viii. et finalis de uicijs tam nature quam uoluntatis

3

In finalibus aliqua de uicijs summam tangere conuenit. Et quia sunt uicia nature. et uicia uoluntatis. tangitur primo aliquantulum de uicijs nature. Et deinde de uicijs uoluntatis.

De numero et sufficiencia uicioz nature.

Uicia autem nature quantum ad huiusmodi compendium attinent satis erit enumerare. que sunt septem scilicet Extollentia seu presumptio. Duricia. Ingratia. Timiditas. precipitatio. hebetudo. stulticia. que nunc siue sufficiencia de